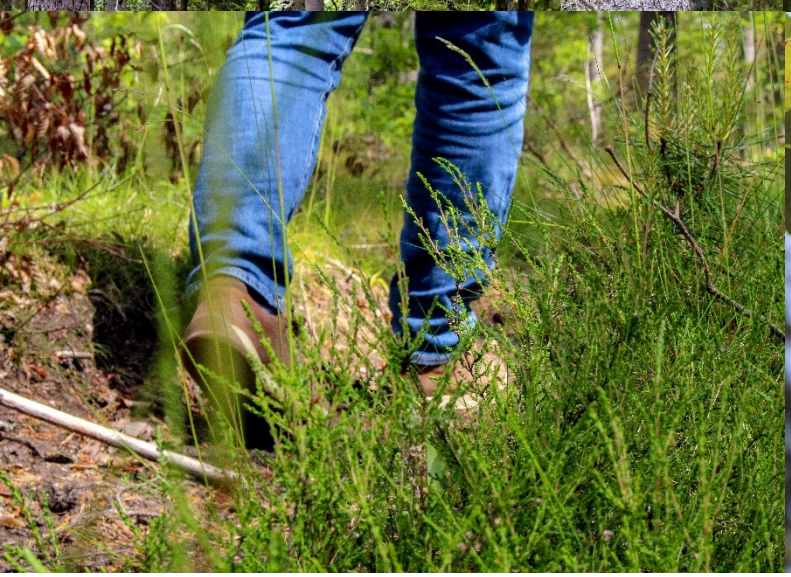
Länsstyrelsen Blekinge

Regional Skogsstrategi för Blekinge

Rapport: 2021:1
Rapportnamn: Regional skogsstrategi för Blekinge
Utgåva: Endast publicerad på webbplats
Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona
Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge
Dnr: 600-1441-2021
ISSN: 1651-8527
Författare: Framtagen i ett samarbete mellan Länsstyrelsen Blekinge, Skogsstyrelsen, Södra, LRF Jönköping-Sydost, Skåne-Blekinge Jordägareförbund, Naturskyddsföreningen i Blekinge och Biosfärområde Blekinge Arkipelag.
Skribent: Ina Hildeman
Foto/Omslag: Ina Hildeman, Mostphotos.com (s.6, till vänster), Helene Reiter (s.6, till höger)
Kontaktperson: Jonas Kromnow, jonas.kromnow@lansstyrelsen.se
Länsstyrelsens rapporter: www.lansstyrelsen.se/blekinge/tjanster/publikationer

© *Länsstyrelsen Blekinge*

Förord

Blekinge kallas Sveriges trädgård. En trädgård associeras till grönska och lummighet men även till arbete och nyttigheter. När länet fick sitt epitet präglades landskapet av inägor och glesa utmarker som bondebefolkningen brukade för sin överlevnad och viss förädling. Runt bebyggelserna fanns stora arealer slåtteräng, med en blandning av lövträd, vilket gav landskapet dess omväxlande karaktär. Skogs-markerna var ganska glesa och dominerades av tall, bok, ek och buskvegetation.

Trädgården som metafor står sig än idag. I dagens tätare Blekingeskog kan produktionsskogen ses som en av nyttodelarna där den väl växande skogen bidrar till kolinlagring och till Sveriges välstånd. Upplevelsen av grönska återfinns i skogen, en plats för återhämtning och aktivitet. Här botar vi vår vardagsstress och ger oss ut på vandring, fiske, jakt, orientering och mycket mer. Lummigheten får stå som symbol för det livsutrymme Blekinge ger till djur, växter och svampar genom de varierade ekosystem som finns här.

Blekinges småbrutna landskap stiger upp mot det småländska höglandet. Det brukar förenklat kallas att Blekinge har tre trappsteg – kustbygd, mellanbygd och skogsbygd. Närheten till Östersjön ger kust och skärgård ett milt klimat, i den östra delen begränsad av låg nederbörd. Kustbygd och mellanbygd bryts av de stora orterna, men också av en stor variation på ståndorter på grund av den sprickdalsterräng som uppstått mellan åarna. Här återfinns den största delen av lövskogen. Mellanbygden präglas av en mosaik av jordbruk och småskaligt skogsbruk. I norra Blekinges glesbebyggda skogsbygd hittas sjöar och kärr insprängda i de produktiva barrskogarna.

Blekinges skogar karaktäriseras av en blandning av trädslag och skogstyper. Detta beror på de naturgivna förhållandena men också på en ägarstruktur präglad av många små fastigheter. Mångfald ger motståndskraft mot

samhällets kriser och klimatförändringarnas påfrestningar. Den lägger grunden för hög biodiversitet och en karaktäristisk landskapsbild. Variationen ger möjligheter att anpassa produktionen av skogsnyttigheter utifrån en skiftande efterfrågan med sikte på produkter och ekosystemtjänster för kommande generationer. Genom en engagerad skogsägare, en levande skogssektor och ett involverat samhälle skapas plats för många olika brukningsalternativ. Det aktiva brukandet är en del av Blekinge med dess invånare som trädgårdsmästare.
Sten Nordin, Landshövding i Blekinge län, 2021-01-26

Vi som ställer oss bakom Blekinges skogsstrategi och ingår i strategins styrgrupp är:

Ordförande Helena Morgonsköld, Länsråd, Länsstyrelsen Blekinge

Daniel Bengtsson, Områdeschef, Södra skogsägarna

Karin Eickhoff, Regionchef, LRF Jönköping-Sydost

Elsa Eneman, Funktionschef, Länsstyrelsen Blekinge

Ian Hamilton, Skåne-Blekinge Jordägareförbund

Johan Harrysson, Distriktschef, Skogsstyrelsen

Anders Lindoff, Naturskyddsföreningen i Blekinge

Helene Reiter, Biosfärområde Blekinge Arkipelag

Innehållsförteckning

FÖRORD ... 3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING ... 4
INLEDNING ... 5
VISION ... 6
1 - HÅLLBAR TILLVÄXT AV BIOMASSA I LIVSKRAFTIGA SKOGAR ... 7
1.1. Inledning ... 7
1.2. Nuläge ... 9
1.3. Vägen framåt ... 11
2 - GOD SYSSELSÄTTNING I ETT VARIERAT LANDSKAP ... 12
2.1. Inledning ... 12
2.2. Nuläge ... 14
2.3. Vägen framåt ... 16
3 - AKTIVITET OCH ENGAGEMANG I SKOGEN ... 17
3.1. Inledning ... 17
3.2. Nuläge ... 19
3.3. Vägen framåt ... 21
BILAGOR ... 22
Bilaga 1 Så här skapades strategin ... 22
Bilaga 2 Så här genomförs strategin ... 23
REFERENSER ... 24

Inledning

Om Blekinge är Sveriges trädgård, så är det en mycket varierad trädgård som till stor del utgörs av skog. Sveriges minsta län är placerat i Sveriges sydöstliga hörn och ligger som en brygga mellan nemorala och boreonemorala zonen. Detta påverkar skogsbrukets förutsättningar, och det brokiga, fragmenterade landskapet ger stora skiftningar inom länet. Över 80 % av arealen ägs av enskilda ägare och fastigheterna är i snitt ganska små, men tillväxten är god. Det är i denna kontext Blekinges regionala skogsstrategi tar avstamp.

Sveriges nationella skogsprogram kom år 2018. Enligt programmet ska Sverige ”visa vägen och vara ett föredöme internationellt i hållbart brukande och bevarande av skog och i omställningen till en växande bioekonomi, bort från fossilberoendet”. Denna strategi är den regionala förlängningen av det nationella skogsprogrammet. I huvudsak är det nationella skogsprogrammet kopplat till den brukade skogen. Därför är den regionala strategin fokuserad på den brukade skogen även om den obrukade och den skyddade skogen också berörs.

Den regionala strategin ska bidra till att skogens värden nyttjas på ett hållbart sätt i Blekinge. Den ska peka på de utmaningar och möjligheter som finns här, som en del av en nationell och global kontext. Strategin ska tydliggöra skogens roll i denna tid av klimatförändringar och minskande biodiversitet, men också i utvecklingen av företagande, sysselsättning, jämställdhet och folkhälsa. Den ska fungera vägledande och inspirerande för de aktörer som berörs av verksamheter med koppling till skogen i Blekinge.

Myndigheter, företag, föreningar, organisationer och privata markägare i Blekinge har utgjort en betydelsefull del i framtagandet av detta dokument (se Bilagor 1-2). När denna strategi är antagen och beslutad kommer en handlingsplan utvecklas tillsammans med regionala aktörer där konkreta åtgärder anges.

Vision

Vi vill skapa skogar som är långsiktigt lönsamma, har höga naturvärden och är trivsamma att vistas i. Vår vision är:

Livskraft i Blekinges skogar

Visionen kompletteras med tre huvudområden med varsina målbilder som gör vår gemensamma vision för skogen tydligare.

- Hållbar tillväxt av biomassa i livskraftiga skogar
- God sysselsättning i ett varierat landskap
- Aktivitet och engagemang i skogen baserad på mångfald och kunskap

1 - Hållbar tillväxt av biomassa i livskraftiga skogar

1.1. Inledning

Den hållbara tillväxten av biomassa ska bidra till utvecklingen av en stark bioekonomi. Detta är beroende av livskraftiga skogar. En central del är att rätt trädslag växer på rätt plats, inom skogsbruket kallas detta ståndortsanpassning. Ståndortsanpassning innebär ”anpassning av skogliga åtgärder, som till exempel föryngring och avverkning, till de förutsättningar (klimat, markförhållanden m.m.) som gäller för olika växtplatser. Det kan till exempel handla om att välja trädslag inom och mellan bestånd beroende på markfuktigheten eller att anpassa markberedningen till olika delar av beståndet”.[1] Ståndortsanpassning gynnar skogens produktionsförmåga samt dess klimatnytta. I ett varierat landskap, såsom i Blekinge, innebär det även en ökad mångfald i skogsstruktur och därigenom i biologisk mångfald och upplevelsevärden.

Detta huvudområde och målbild är främst kopplade till Nationella Skogsprogrammets Fokusområde 1: Ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta. Målet för detta fokusområde anges i Skogsprogrammet vara; ”en hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till nationell biomassa från den svenska skogen, inom ramen för att de nationella miljömålen nås”.[2]

Huvudområdet utgår i huvudsak från följande målbilder:

- Hållbar tillväxt av biomassa
- Livskraftiga och varierade skogar
- Skog och vilt i balans

1.1.1. Hållbar tillväxt av biomassa

En tillväxt av biomassa i ett hållbart skogsbruk gynnar utvecklingen av ett biobaserat samhälle. Det kallas bioekonomi när vi använder förnybar råvara från exempelvis skogen istället för fossila bränslen och andra material.[3] Vissa branscher räknas som helt tillhörande bioekonomin genom att direkt eller indirekt bidra till produktion eller förädling av biomassa.[4] Dessa är skogsbruk, trä, papper och pappersmassa men även jordbruk, fiske, livsmedel och tobak. Skogens tillväxt av förnybar biomassa kan ersätta fossila råvaror, både i material och bränslen, detta skapar möjligheter till fortsatt klimatnytta vid exempelvis byggnation i trä. I modern tid har granen

[1] Skogskunskap, u.å.
[2] Regeringskansliet, 2018
[3] Skogsindustrierna, u.å.
[4] SCB, 2018

varit dominerande och bidragit till förbättrad ekonomi för skogsägarna samtidigt som många arbetstillfällen skapats. Forskning har emellertid visat att tallen långsiktigt kan producera bättre än granen på boniteter där granen tidigare ansetts överlägsen.[5]

1.1.2. Livskraftiga och varierade skogar

Livskraftiga och varierade skogar behövs för att långsiktigt säkra skogens ekosystemtjänster, en hållbar tillväxt och en ökad klimatnytta. Variation i den skogliga miljön bidrar också till ökade sociala värden. Vitala skogar präglas av en resiliens, alltså förmågan att stå emot och klara av förändring, samt återhämta sig och vidareutvecklas. Detta kan vara mot störningar som sjukdomar, torkstress, insektsangrepp och andra yttre påfrestningar såsom extrema väderförhållanden.

Klimatförändringar och försurning är två av hoten mot livskraftiga skogar. Klimatförändringar förväntas ge torrare somrar och blötare vintrar samtidigt som förändringarna gör att det blir svårare att förutsäga växtplatsens naturliga förutsättningar. Den globala handeln ökar risken för spridning av skadegörare. Försurning är en utmaning där den, ofta naturliga, surheten ökar som följd av nedfall av försurande ämnen och av markanvändning som utarmar marken på näringsämnen.[6]

1.1.3. Skog och vilt i balans

Det behövs balans mellan klövviltstammar och fodertillgång för att säkerställa livskraftiga skogar som bidrar till hög skogsproduktion och viltstammar av god kvalité. Vid en kombination av höga viltstammar och en mindre mängd tillgängligt foder i förhållande till viltstammarnas täthet, riskerar betestrycket att påverka den långsiktiga virkesproduktionen, biologiska mångfalden samt upplevelsevärdena negativt. Vid stora viltstammar då viltet har dåligt med sin stapelföda, kan vissa platser få ett mycket högt betestryck med risk för stora ekonomiska konsekvenser för markägarna. Därför behövs en fungerande viltförvaltning där skogsägare, jakträttshavare, myndigheter samt skogens aktörer samarbetar och gemensamt tar ansvar för att nå målet om skog och vilt i balans. Hjortvilt äter bärris, tallris och RASE (rönn, asp, sälg och ek) i olika utsträckning. Saknas äldre tallskog saknas också ofta bärris. Dagens generella återplantering av gran där det borde vara tall, minskar tillväxten av bärris och tallris på både kort och lång sikt. Bristen på ris och RASE, medför att den

[5] Holmström, 2019
[6] Naturvårdsverket och IVL Svenska Miljöinstitutet, 2019

biologiska mångfalden minskar då dessa trädslag riskerar att inte kunna bli trädbildande.

Den årliga kostnaden för dagens nivå av viltskador (på tallungskog) i Sverige har beräknats till ca 1,15 miljarder kronor.[7] Utöver nedsättning i skogsproduktion har skogsbruket även kostnader för de motåtgärder som genomförs för att minska viltskadornas omfattning och effekt. Inklusive förädlingsvärde innebär den minskade tillväxten en samhällsekonomisk kostnad för skogsbruket och skogsindustrin i Sverige om 7,2 miljarder kronor per år genom minskning av BNP.[8] Det är därför viktigt att eftersträva balans mellan klövviltstammarnas storlek och fodertillgången för att säkerställa livskraftiga skogar som bidrar till hög skogsproduktion och viltstammar av god kvalité.

[7] Skogsstyrelsen, 2019
[8] Skogsstyrelsen, 2019

1.2. Nuläge

1.2.1. Hållbar tillväxt av biomassa

I Blekinge har skogen genomgått en stor omvandling under de senaste 100 åren. Såväl arealen skogsmark som volymen per hektar har ökat och den största förändringen i skogsekosystemet är att granen blivit dominerande. Granen dominerar på 50% av arealen och svarar för 63% av tillväxten. Det är dock nästan 32% av arealen som är lövblandskog, lövskog och ädellövskog. Tallskog och barrblandskog utgör 14,9% av arealen (se Tabell 1). Variationen i trädslag och den höga tillväxten på nästan 1,6 milj. m³sk är länets utgångsläge för en vidareutveckling av en hållbar biomassa-produktion. I dagsläget föryngras skogsmarken i Blekinge ofta med gran trots att andra trädslag eller en blandning av trädslag skulle kunna vara mer lämpade men granen är med sin höga tillväxt fortsatt en viktig råvara för industrin.

Årlig tillväxt (10 000 m³sk) fördelad på trädslag på produktiv skogsmark, åren 2015-2019 (inkl tillv för avverkade träd)							
Tall	**Gran**	**Björk**	**Ek**	**Bok**	**Övr löv**	**Alla**	
18	103	15	6	7	11	162	
Produktiv skogsmarksareal fördelad på beståndstyper i % av produktiv skogsmarksareal (av 195 000 ha)							
Tall	**Gran**	**Barrbland**	**Bland**	**Löv**	**Ädellöv**	**(oklassad)**	
8	50,1	6,9	9,4	12,7	10	2,9	

Tabell 1: Årlig tillväxt respektive beståndstyper i Blekinge[9]

Felaktig ståndortsanpassning vid föryngring av främst gran har medfört förtida avverkning på grund av skogsskador så som torkstress, sönderblåsta bestånd samt insektsangrepp. Det skapar oro för framtiden och påverkar synen på gran som huvudträdslag. Blekinges låga humiditet i stora områden ger större risker för skogsproduktionen om det är längre sammanhängande torrperioder. SMHI:s scenarieanalyser indikerar att Blekinge vid sekelskiftet år 2100 kommer se en temperaturökning om ca 2°C eller uppemot 5°C vid fortsatt höga utsläpp där de största ökningarna kommer vara under sommar och vinter.[10]

Det finns goda förutsättningar för ökad andel tall och löv i Blekinge. Inventeringar indikerar att på magra och medelgoda marker har återbeskogning med tall ökat successivt de senaste åren. För åren 2015–2020 har försålda tallplantor ökat från 7 % till 17 %, prognosen för 2021 är 20 % (andel sålda plantor inom Ronneby

[9] Skogsdata, 2020
[10] SMHI, 2015

verksamhetsområde).[11] I Blekinge finns en lång erfarenhet av ek- och bokskogsskötsel med målet att producera värdefullt virke. En stabil avsättning för olika lövsortiment har medfört att inslag av löv alltmer accepteras i produktionsskogsbruket.

1.2.2. Livskraftiga och varierade skogar

Granens nuvarande dominans har bidragit till stora positiva effekter för lönsamheten i skogsbruket, men negativa konsekvenser för variationen i landskapet. Detta påverkar i sin tur jakt, friluftsliv samt naturvärden. Det finns problem med biodiversiteten i produktionsskogen av gran där exempelvis skogslevande småfåglar, insekter och lavar kan bli negativt påverkade. Ståndortsanpassning förväntas ge positiva effekter för den biologiska mångfalden eftersom en skogsskötsel med skogsmarkens naturliga förutsättningar som utgångspunkt skulle ge mer tall, trivialt löv och ädellöv. Det har idag blivit allt mer vanligt att skogsägare provar nya trädslag. Intresset har ökat för blandskog, ädellövskog samt plantering av tall.

För livskraftiga och varierade skogar finns det även andra utmaningar som exempelvis svavelnedfall och försurade vatten. Svavelnedfallet har dock minskat kraftigt från ca 20–30 kg/ha och år på 1980-talet, till 1–2 kg/ha och år under 2018. Den kritiska belastningen på 3,5 kg/ha överskrids därmed inte i dagsläget. Däremot har Blekinge fortfarande en stor andel försurade vatten och markernas återhämtning går långsamt.[12]

1.2.3. Skog och vilt i balans

Blekinge har under den senaste tioårsperioden haft en obalans mellan klövvilt och fodertillgång. Som värst har varannan tallplanta skadats av viltbete varje år och endast var fjärde tallplanta har klarat sig utan bete under ungskogsfasen. Trenden har dock vänt under de sista 3–4 åren då de årliga skadorna har gått ner (till ca 15%) och andelen tall som inte är betade är nu (år 2020) över 50%.[13]

Enligt Länsstyrelsen Blekinges inventeringar har älgstammen sänkts med 25–30 % under de senaste 10 åren i Blekinge. Populationen av kronvilt ligger relativt stabilt, rådjuren har ökat och dovviltet har börjat etablera sig på allvar. I norra Blekinge finns mer av älgens naturliga biotoper och här är problemen med högt betestryck större. Avskjutningar regleras genom tilldelning i de 11 viltskötselområdena och genom samtal och informationsutbyte.

[11] Södra skogsägarna, 2020
[12] Naturvårdsverket och IVL Svenska Miljöinstitutet, 2019
[13] Skogsstyrelsen, 2020a, 2020b

1.3. Vägen framåt

För att uppnå hållbar tillväxt av biomassa i livskraftiga skogar bidrar skogsstrategin bland annat till:

1.3.1. Hållbar tillväxt av biomassa

- lärande av och initiering av projekt kring utökning av tall och löv
- utveckling av metoder för ståndortsanpassning
- spridning av aktuell kunskap om olika skötselmetoder och -system

1.3.2. Livskraftiga och varierade skogar

- lärande av forskning kring varierat skogsbruk
- utveckling av metoder för att skapa skadefria och friska skogsekosystem
- ökad kunskap om klimatförändringen och dess effekter

1.3.3. Skog och vilt i balans

- lärande av projekt kring skog och vilt
- utveckling av metoder för att inventera viltstammar och deras påverkan på skogsproduktion, biologisk mångfald och sociala värden
- att stärka lokala samarbeten för att uppnå skog och vilt i balans

2 - God sysselsättning i ett varierat landskap

2.1. Inledning

Skogsbruk har i Blekinge både historiskt och i nutid bidragit till sysselsättning och lönsamhet för skogsägare, entreprenörer och löntagare. Det historiska mångbruket har utvecklats till nya tankar om ett mångbruk av våra skogar för variation och riskspridning. Idag innebär mångbruk att:

> *skogen används för flera olika syften (t.ex. skogsbruk, naturturism, naturvård, träförädling, jakt, trivsel, ideellt föreningsliv […] m.m.). Syftena kan vara kommersiella eller icke-kommersiella.*[14]

Mångbruket är ett aktivt förhållningssätt för att hitta en gemensam grund, med så få motsättningar och så många gemensamma fördelar som möjligt.

Detta huvudområde och målbild är främst kopplade till Nationella Skogsprogrammets Fokusområde 2: Mångbruk av skog för fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Målet för detta fokusområde anges i Skogsprogrammet vara; ”ökad sysselsättning, stärkt hållbar tillväxt och landsbygdsutveckling med beaktande av skogens sociala värden”.[15]

Huvudområdet utgår i huvudsak från följande målbilder:

- Sysselsättning och riskspridning
- Turism på skogens villkor
- Tillgängligt och hänsynsfullt friluftsliv

2.1.1. Sysselsättning och riskspridning

I en växande bioekonomi finns det möjlighet att skapa nya och mer varierade arbeten i skogens hela värdekedja. Av Sveriges BNP är tillverkningsindustrin störst, där trävaror, papper och massa utgör ca 10 % (se Tabell 2). Utöver traditionella produkter såsom timmer och massaved tillkommer utveckling av nya material, förpackningsprodukter och bränslen. Nya arbetstillfällen kan också skapas inom kommersiella former av mångbruk, förädling av skogliga produkter och tjänster.[16] Dessa delar kan vara en huvudsyssla för skogsägaren eller ett komplement.[17] Ofta kan det innebära stora investeringar som bygger på ett kapital i skogen. Skogsägandet skapar möjligheter till finansiering av innovativa produkter och tjänster. Ett variationsrikt företagande förväntas vara mer resilient om enskilda branscher eller skogliga produkter drabbas av

[14] Regeringskansliet, 2018
[15] Regeringskansliet, 2018
[16] Nordström et al., 2020
[17] Nordström et al., 2020

kris. För detta krävs innovation, långsiktig finansiering och stabil kompetensförsörjning.

Förädlingsvärde av olika branscher		
Bransch/näring	FV 2019, Mdr kr	Andel av BNP 2019, %
Tillverkningsindustri (inkl trävaror, papper och massa)	670*	12,8
Byggindustri	300	5,7
Handel	488	9,4
Jordbruk, skogsbruk och fiske	72	1,4

*Tabell 2: FV av olika branscher nationellt och i relation till BNP[18]. *varav 72 Mdr kr är trävaror, papper och massa.*

2.1.2. Turism på skogens villkor

Skogen är en fantastisk plats för att utveckla besöksnäringen och för naturturismarrangörer. Det behövs skogar som har både hög biologisk mångfald och högt upplevelsevärde.[19] Besöksnäringen är den snabbast växande näringen i Sverige och naturturismen bidrar till många nya jobb och attraktiva regioner[20]. Naturturism innebär "förflyttad konsumtion i form av aktiviteter, boende, måltider och andra turismtjänster där själva naturupplevelsen är i centrum".[21] Turismen har ett förädlingsvärde på ca 127 Mdr kr (år 2018) varav 3,6 Mdr kr utgörs av naturturism.[22] Turismen är ingen bransch i sig utan ingår i flera branscher där turister genererar ekonomiskt värde. Besöksnäringen utgör en väsentlig del av mångbrukets kommersiella sida med konferens- och övernattningsmöjligheter i skogsmiljö, anordnade upplevelser och äventyr som skogsbad, kanot- och båtfärder, jakt- och fiske-turism eller guidade vandringar.[23] Många skogsägare är positiva till att de kommersiella delarna av mångbruk utvecklas på sin mark.[24] De som engagerar sig i naturturism och besöksnäring är inte bara privata tjänste- och upplevelseföretag utan även offentliga aktörer som arbetar med destinations-utveckling och turism.[25] För att möjliggöra en framgångsrik besöksnäring kopplad till skogen behövs god infrastruktur och service.[26] Ett mångbruk och en stärkt besöksnäring bidrar till samhälleliga nyttor och ökade förutsättningar för en levande landsbygd.

[18] SCB, 2019
[19] Attractive Hardwoods, 2019
[20] Attractive Hardwoods, 2019
[21] UNWTO i Naturturismföretagen, 2018
[22] Tillväxtverket, 2019
[23] Nordström et al., 2020
[24] Nordström et al., 2020
[25] Attractive Hardwoods, 2019
[26] Nordström et al., 2020

2.1.3. Tillgängligt och hänsynsfullt friluftsliv

En skog med många mål är en skog med variation. Det i sin tur ger goda förutsättningar för höga naturvärden och höga upplevelsevärden utöver att det ger en riskspridning för skogsföretagaren. I vissa fall ökar slitage på naturen där friluftslivet blir intensivt. Ur ett annat perspektiv är utevistelsen en förutsättning för att visa värdet av naturen. En respekt för naturens gränser och behov är grunden för ett långsiktigt hållbart friluftsliv. Friluftslivet i sin tur har värden kopplade till folkhälsa, platsens attraktionskraft och ökade fastighetsvärden, ökad kunskap och känsla för naturen. För skogsägaren kan mångbrukets icke-kommersiella aspekter innefatta kanalisering av besökare genom att installera grillplatser intill populära stråk och då undvika slitage på andra delar. Därigenom kan både naturvärden och produktionsvärden skyddas. Offentliga markägare har särskilda möjligheter och incitament att arbeta med ett mångbruk med breda samhälleliga nyttor. Exempelvis kan mångbruk i eller i anslutning till skyddade områden fungera som en brygga mellan brukande och bevarande av skogsmiljöer.[27] Mångbruk i tätortsnära skogar kan likaså fungera som en brygga mellan skogsmiljö och bebyggelse. Där produktion, sociala värden och naturvärden utvecklas parallellt förväntas bredden av mål ge upphov till mångfald på bestånds- och landskapsnivå.

2.2. Nuläge

2.2.1. Sysselsättning och riskspridning

Blekinge domineras av enskilda skogsägare, över 90 % av skogsarealen, jämfört med just under hälften nationellt.[28] Det finns ca 5500 enskilda skogsägare i länet och familjeskogsbruk med en mindre skogsfastighet om i snitt 30 ha är typiskt. Här finns många små skogsägare och många bor i nära anslutning till sin skog. I Blekinge finns rekreationsskogar nära människorna, stora virkes-produktionsvärden, stora naturvärden och goda exempel där skogens värden kombineras. Bio-ekonomin utgör ca 7 % av sysselsättningen, i nivå med det nationella snittet.[29] I Blekinge avverkas cirka 1,5 miljoner m³sk per år. Angränsande län tar emot huvuddelen av sågtimmer, medan stora volymer massaved och sågverksflis kommer från andra län och förädlas i Blekinges massabruk som producerar 400 000 ton massa per år, från 1,8 miljoner m³fub virke varav ca hälften är lövmassaved. Blekinge har högre andel småskaligt skogsbruk än

[27] Nordström et al., 2020
[28] Skogsdata, 2020
[29] SCB, 2018

Sverige nationellt (se Tabell 3) och många är själv-verksamma. Skillnaden mellan könen i sysselsättningsgrad är betydligt större inom skogsbruket än i andra branscher.[30] Inkomsterna från privatskogsbruket i Blekinge stannar till stor del kvar inom länet av ägarstrukturella skäl. De flesta skogsägare har huvudinkomsten från annat än skogsbruk, och en ökande andel bor på annan plats. Den egna arbetsinsatsen minskar och skogsägare köper oftare tjänster. Utöver olika typer av arrenden kombineras skogsbruk med stuguthyrning, entreprenad-verksamhet eller mindre sågverk. Dessa inkomster är för många skogsägare grunden för att kunna verka på landsbygden.[31] Den småindustriella verksamheten inom skogssektorn i Blekinge har minskat under en lång period. Av de förr så vanliga små sågverken finns ett fåtal kvar.

Sysselsättning inom skogsbruket i Sverige och i Blekinge*					
		2006	%	2016	%
Riket	Småskaligt skogsbruk	7528	50,3 %	6345	38,8 %
	Storskaligt skogsbruk	2591	17,3 %	1249	7,6 %
	Entreprenörer	4832	32,3 %	8762	53,6 %
	Totalt	**14952**	**100,0 %**	**16357**	**100,0 %**
Blekinge	Småskaligt skogsbruk	..	..	167	57,4 %
	Storskaligt skogsbruk	..	..	14	4,8 %
	Entreprenörer	..	..	110	37,8 %
	Totalt	**..**	**..**	**291**	**100,0 %**

*Tabell 3: Antal årsverken (AWU) i skogsbruket per region och utövare (3-årsmedeltal).*exkl självverksamma*

2.2.2. Turism på skogens villkor

Turismen ökar i regionen och intresset för skogen ökar. Det är främst kusten med dess tätorter som har höga värden för besöksnäringen men människor söker sig även inåt landet mot skogsbygden. Det regionala destinationsbolaget Visit Blekinge lyfter ofta de kustnära naturupplevelserna. Blekingeleden tar även besökare ut i andra delar av länet. Här vistas en del turister och många regionalt boende. Allt från barnfamiljer på utflykt till pensionärer på långtur. Entreprenörer säljer jakt och fiske och investerar i unika boenden och konferensmöjligheter mitt i skogen. Antalet

[30] SCB, 2018
[31] Hultin, 2019

gästnätter i Blekinge är jämförbart med turismdestinationen Gotland (år 2018)[32]. Det har kommit stugbyar, gårdsbutiker och annat. En del satsar på guideverksamhet. Det görs satsningar såsom lednätverket Ark56 och projektet Sveriges Sydligaste Vildmark för att lyfta den hållbara naturturismen både längs kusten och i skogslandskapet.

2.2.3. Tillgängligt och hänsynsfullt friluftsliv

Den särpräglade lövskogskusten i söder till barrskogarna i norr skapar grunden för de höga naturvärden som Blekinge hyser. Det är även den ekologiska grunden för länets friluftsliv. Ungefär hälften av Sveriges ädellövskogar finns i de sydligaste länen; Skåne, Halland och Blekinge[33]. Särskilt grövre, äldre löv är värdefullt ur naturhänsyn och för upplevelsevärden. I Blekinge finns 117 naturreservat och ungefär lika många Natura 2000-områden med ett besökscentrum vid naturum i Ronneby Brunnspark (år 2020). Ett stort antal skyddsvärda områden sammanfaller med tätortsnära skogar på kommunal mark[34]. De flesta har en karaktär och värden som kräver fortlöpande skötsel. En enkätundersökning visar att Blekingebornas viktigaste naturområden är skogen[35]. Endast 1 av 20 anser att det saknas lämpliga områden för friluftsliv (jmfr nationellt 1 av 6). Däremot anges ett behov av tysta områden. Det finns beräkningar på det ekonomiska värdet av ett besök i naturen[36] men saknas tydlig statistik för antalet skogsbesök i Blekinge.

[32] BI Syd, 2018
[33] Norman et al., 2011
[34] Länsstyrelsen Blekinge, 2019
[35] Petersson Forsberg, 2012
[36] Norman et al., 2011

2.3. Vägen framåt

För att uppnå en god sysselsättning i ett varierat landskap bidrar skogsstrategin bland annat till:

2.3.1 Sysselsättning och riskspridning

- att stärka skogsnäringens attraktionskraft
- att stärka förutsättningarna för ett hållbart brukande och ägande av skog
- att främja regional vidareförädling av skogsråvaror
- spridning av kunskap om mångbruk genom plattformar för samverkan, entreprenörskap och innovation

2.3.2. Turism på skogens villkor

- lärande om arbetsmetoder och spridning av kunskap för hållbar turism
- utveckling av samarbeten mellan aktörer inom besöksnäringen och skogsbruket för hållbar turism

2.3.3. Tillgängligt och hänsynsfullt friluftsliv

- utveckling av arbetsmetoder för att använda och sköta skogen hållbart och ekonomiskt, med syfte att bidra till människors välmående
- utveckling av samarbeten mellan friluftslivet och skogsbruket för en ökad tillgänglighet av varierat och hänsynsfullt friluftsliv
- spridning av kunskap om skogens värde för hälsa och rehabilitering i tätortsnära skogsområden

3 - Aktivitet och engagemang i skogen

3.1. Inledning

Aktivt och engagerat nyttjande av skog innebär att människan är mer involverad i alla delar av vad skogen är. Många är det redan idag bland annat som företagare, besökare eller tjänsteperson på myndighet. Den aktiva skogsägaren är inte nödvändigtvis självverksam på sin fastighet. Däremot är den aktivt delaktig i beslut, oavsett vad det handlar om och bör vara en kunnig beställare av varor och tjänster för att uppnå sina mål. Genom ett mer aktivt skogsbruk och ett högre engagemang ökar förutsättningarna för både lönsamhet och mångfald.

Detta huvudområde och målbild är främst kopplat till Nationella Skogsprogrammets Fokusområde 2 med undertema att ”synliggöra och utveckla skogens alla värden” samt ”regionala möjligheter och resurser för att lyfta skogens alla värden” och Fokusområde 5: Ett kunskapskliv för ett hållbart brukande och bevarande av skogen. Målet för detta fokusområde anges i Skogs-programmet vara; ”ökad kunskap och innovation kring skogens alla värden och hela värdekedja för en hållbar och växande biobaserad ekonomi”[37].

Huvudområdet utgår i huvudsak från följande målbilder:

- Frihet under ansvar
- Social mångfald och jämställdhet
- Kunskapskliv inom skogssektorn
- Samverkan

3.1.1. Frihet under ansvar

Frihet under ansvar innebär ”stor frihet att utveckla din skog efter dina egna mål. Men du har också ett stort ansvar i att se till att det kommer ny skog och för att bevara och utveckla miljövärden”.[38] Markägarnas betydelse för skogsbruket och för att stärka skogens alla värden kan inte nog poängteras. Aktivt brukande och aktivt företagande ger bättre förutsättningar för ökad lönsamhet. Genom omsorgsfulla åtgärder vid rätt tid skapas bestånd med högt och värdefullt virkesförråd. Allemansrätten ger människor tillgång till även denna produktiva skogsmark. Den tillgången ska värnas av både skogsägare och besökare och ger utrymme för alternativa inkomster. Det finns ofta behov av aktiv skötsel i områden med höga naturvärden exempelvis äldre ädellövträd i behov av friställning, tidigare skogsbeten eller gamla tallskogar med inväxande gran. Snarare än att vara ett hinder för lönsamhet, ingår naturvärdena i det engagerade

[37] Regeringskansliet, 2018
[38] Skogsstyrelsen, 2020c

brukandet. Myndigheter har ett ansvar att stödja samhälleliga aktörer i att bidra till regionala och nationella mål utifrån ett helhetstänk.

3.1.2. Social mångfald och jämställdhet

Om människor med olika bakgrund och kompetens kan hitta en sysselsättning i skogen skapas möjlighet till innovation, kompetensförsörjning, ökad social mångfald och jämställdhet. Kvinnor som äger skog är Sveriges största kvinnliga företagargrupp. Just ägandet är relativt jämnt fördelat mellan könen nationellt men skogsbrukssektorn i övrigt är fortfarande mansdominerad. Fördelningen mellan könen säger något, men inte allt, om vilka skillnader i inflytande som finns mellan könen. Det engagerade brukandet innebär fler aktiva skogsägare som kan fungera som förebilder och göra skogen till en attraktiv arena att verka på. Med olikheter kan motstridiga mål och perspektiv uppstå där goda redskap för dialog och eventuell konflikthantering blir nödvändig.

3.1.3. Kunskapskliv inom skogssektorn

Det engagerade förhållningssättet till skogen innefattar ett aktivt inhämtande av kunskap hos alla inblandade aktörer. Kunskapen om skogens alla värden behöver öka, särskilt den regionalt anpassade, för att den ska kunna brukas på ett mångsidigt, aktivt och hållbart sätt med ett helhetstänk. En förutsättning för att det aktiva brukandet ska ge positiva och långsiktigt hållbara resultat är att det baseras på kunskap som är aktuell, tillförlitlig och lättillgänglig för alla. Spridning av information och data blir nödvändig på lokal, regional och nationell nivå men även mellan dessa. Anpassning till olika målgrupper behövs och då är olika kommunikationsformer och -kanaler (digitalt, i tryckt form och ansikte-mot-ansikte) viktiga. Kunskapen behöver inte bara förstås utan även tillämpas, analyseras och vidareutvecklas i alla nivåer. Den ökade kunskapen om skogens alla värden är en förutsättning för att den ska kunna brukas på ett mångsidigt och hållbart sätt.

3.1.4. Samverkan

En utökad syn på vad skogen erbjuder och en ökad bredd av aktörer i skogen kräver samverkan baserad på kunskap och dialog för att fungera hållbart. Det behövs en trygg och långsiktig tydlighet av äganderätt, ägaransvar och den rätt och ansvar som ligger hos de som besöker skog och mark, oavsett syfte[39]. Det är nödvändigt att väva

[39] Visit Dalarna et al., 2020

samman de olika intressena. Exempelvis för mångbruket är allemansrätten en förutsättning, men det blir samtidigt särskilt viktigt att respektera ägande-, brukande- och betesrätter[40]. Samverkan handlar om att skapa förståelse mellan olika användare av skog för den andra partens syften och vad skogen ger. Det innefattar de processer för politiska beslut och förvaltning som engagerar myndigheter, politiska aktörer och andra delar av civilsamhället[41]. Där människor möts och utbyter perspektiv ökar behovet för god dialog och konflikthantering. Samtidigt skapas möjligheter till att utveckla nätverk och ge sig in på det tidigare outforskade. Här finns möjligheter till ökad förståelse.

[40] Nordström et al., 2020
[41] Johansson et al., 2020

3.2. Nuläge

3.2.1. Frihet under ansvar

Aktivitet och engagemang i den blekingska skogen omfattas av frihet under ansvar. I det traditionella skogsbruket innefattar grundläggande åtgärder bland annat plantering. Blekinges andel godkända föryngringar ligger i nivå med det nationella snittet. För röjningar finns det i Götaland stora arealer som bedömts inneha omedelbara röjningsbehov[42] men Blekinge förväntas ha lägre nivåer då länet inte drabbades lika hårt av stormen Gudrun som övriga delar. Där skogsägaren önskar annat än traditionellt skogsbruk krävs aktivt och engagerat brukande som bemöts av detsamma hos den som utför åtgärden. En annan del av det aktiva brukandet gäller certifieringar och frivilliga avsättningar till naturvård. Arealen som är certifierad enligt Forest Stewardship Council (FSC) är ca 65 % av den produktiva skogsarealen i länet, mer än 130 000 ha (2017) jämfört med ca 24 000 ha år 2006[43]. Av arealen produktiv skogsmark bedöms nästan 7 % utgöra frivilliga avsättningar för naturvård[44].

Det är ytterst sällan som natur skyddas i Blekinge mot markägarens vilja. Vad gäller aktiva naturvårdsåtgärder så är skogsägarna i Blekinge aktiva med att söka bidrag och rådgivning inom exempelvis landsbygdsprogrammet men även med att själva ta initiativ till skydd av skog. Arbetssättet Nya Komet, för formellt skydd, har införts i Blekinge. Det innebär att markägare själva föreslår lämpliga arealer att skydda. Av de skyddade områden har de flesta och största arealerna i Blekinge dock föreslagits av myndigheter, 45 % av antalet och 81 % av arealen (år 2018–2019). Initiativ från markägare utgjorde under samma period 33 % av antal ärenden och 13 % av arealen. Därutöver tillkommer områden som identifieras i samband med avverkningsanmälningar.

3.2.2. Social mångfald och jämställdhet

Skogsägandet i Blekinge speglar den nationella fördelningen mellan könen (se Tabell 4). Fördelningen i antal har varit relativt jämn de senaste 10 åren då kvinnor utgjort ca 37 % av ägarna. Kvinnor tenderar dock att äga mindre fastigheter och mer sällan vara ensamma ägare än män. Vad gäller sysselsättning är det fortfarande stor skillnad mellan könen[45]. Inom det storskaliga skogsbruket är endast 15 % av anställda kvinnor. Bland skogsentreprenörer och deras anställda är det under 4 % kvinnor. Detta har inte ändrats nämnvärt

[42] SLU, 2018
[43] Forest Stewardship Council, 2017
[44] Naturvårdsverket, 2018
[45] Skogsstyrelsen, 2018

sedan år 2007. Fördelningen i Blekinge skiljer sig något från det nationella läget. För annan social mångfald saknas data. I Blekinge finns, sedan 1991, ett nätverk för skogsintresserade kvinnor, föreningen Grenverket. Denna erbjuder kvinnor en plattform för kunskap om skogen och en möjlighet att bli bättre skogliga beslutsfattare. Här beskrivs en fortgående problematik kring bemötandet av kvinnor som beställare av skogstjänster och av skogsägare generellt som har olika mål.

Antal skogsägare och könsfördelning					
		2007	%	2018	%
Riket	Kvinnor	127 388	37,9 %	121 671	38,2 %
	Män	204 864	61,0 %	191 705	60,3 %
	Samtliga	335 805	100,0 %	318 164	100,0 %
Blekinge	Kvinnor	2 076	35,8 %	2 036	36,8 %
	Män	3 723	64,2 %	3 495	63,2 %
	Samtliga	5 799	100,0 %	5 531	100,0 %

Tabell 4: Antal skogsägare (fysiska personer) nationellt resp. i Blekinge och kön[46].

3.2.3. Kunskapskliv i skogssektorn

Ett kunskapskliv bland skogliga aktörer möjliggör bättre beslut och agerande. Friluftsidkare, jägare, lärare och andra i samhället behöver få förståelse för skogsbruket. Detta är något som har lyfts i den regionala dialogen. Trädets resa från planta till slutprodukt är komplex. Den engagerade skogsägaren som efterfrågar åtgärder och arbetssätt utöver det vanliga kan ha svårt att hitta utförare med rätt kunskaper och färdigheter. I Blekinge finns ett naturbruksgymnasium i Bräkne-Hoby som utgör en viktig bas för skogsbruket. Skogsutbildning på högre nivå finns i angränsande län. Nationellt har myndigheter flera digitala kanaler för att sprida kunskap om skogen. Vissa kunskapskanaler finns även specifikt för Blekinge. Både Länsstyrelsen i Blekinge och Skogsstyrelsen i Blekinge har egna webbplatser utöver de möten med markägare som sker i det dagliga arbetet. Skogsstyrelsen anordnar skogsträffar på olika teman som rör skogsbruk, natur- och kulturhänsyn mm. Studieförbunden har kurser. Utöver myndigheterna finns skogsägarföreningen Södra samt föreningen Grenverket. Därutöver har Blekinge flera föreningar som har intressen i och kunskap om skogen kopplade till friluftsliv, idrott, natur och turism.

3.2.4. Samverkan

I skogen möts olika perspektiv vilket skapar behov av samexistens, dialog och delaktighet. I Blekinge finns flera exempel på aktiv samverkan kring skogens värden. Samtidigt finns en upplevelse av

[46] Skogsstyrelsen, 2018

bristande förståelse för de olika perspektiven på skogen. Konflikter i skogen uppstår bland annat när en verksamhet påverkar en annan, exempelvis om en fastighetsägare säljer jakt som innefattar utfodring av vilt med risk för olägenhet för andra. Det kan också handla om kommunikation som brister mellan skogsentreprenörer och skogsägare. I de dialogsamtal som förts efterfrågas förbättrad kunskap hos både politiker, markägare, besökare och andra aktörer för att värna om äganderätten, allemansrätten och naturvärdena. Det gäller även kunskapsnivåerna kring innovativa produkter och tjänster som har skogen som bas. På regional nivå arbetar Länsstyrelsen med grön infrastruktur som ska involvera alla aktörer i landskapet i ett arbetssätt för långsiktigt hållbara landskap. Det finns exempel på samverkan inom besöksnäringen i projektet ARK 56, inom biosfärområdet Blekinge Arkipelag, för markägare och aktörer inom turism. Inom ramen för Blekinge Arkipelag har ett skogsnätverk skapats för skogsverksamma inom biosfärområdet, vilket omfattar ca 20 000 ha produktiv skogsmark. Nätverket ska främja samarbete mellan alla aktörer inom biosfärområdet för att utveckla områdets olika värden. Syftet är att, genom samverkan, skapa högre ekonomiska, biologiska och sociala värden i det hållbara skogsekosystemet.

3.3. Vägen framåt

För att uppnå aktivitet och engagemang i skogen bidrar skogsstrategin bland annat till:

3.3.1. Frihet under ansvar

- lärande av forskning kring skogsägares beteendemönster och drivkrafter
- spridning av kunskap om bevarande och förvaltning av naturvärden i regionalt hållbart skogsbruk

3.3.2. Social mångfald och jämställdhet

- insatser för ökad jämställdhet och social mångfald inom skogsnäringen
- insatser för att öka kvinnors delaktighet och intresse för sitt skogsägande

3.3.3. Kunskapskliv inom skogssektorn

- att främja lokalt anpassad utbildning för personer som är verksamma inom skogsnäringen
- spridning av kunskap om brukandet av löv- och ädellövskog
- spridning av kunskap om kommunikation och bemötande bland skogliga aktörer

3.3.4. Samverkan

- utveckling av samarbeten och stimulering av dialog mellan olika skogliga aktörer
- spridning av kunskap om skogens olika värden

Bilagor

Bilaga 1 Så här skapades strategin

Den regionala skogsstrategin för Blekinge har tillkommit genom en öppen dialog med aktörer som verkar med den blekingska skogen som bas.

År 2018 beslutade regeringen om ett nationellt skogsprogram för Sverige. Skogsstyrelsen fick i uppdrag att fördela medel för regionala dialoger och strategier som stöttade detta. Dialogen skulle leda till ökad förståelse mellan olika perspektiv på brukande av skog och bidra till att hantera nuvarande och framtida skogspolitiska utmaningar. På regional nivå, genom länsstyrelserna, skulle samarbete och samverkan ske mellan offentliga aktörer, näringsliv och intresseorganisationer.

I Blekinge påbörjades arbetet med att ta fram en regional skogsstrategi under hösten 2018. Projektledare tillsattes och styrgrupp sattes samman bestående av representanter från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Region Blekinge. Styrgruppen tog fram huvudområden som den regionala skogsstrategin skulle utgå ifrån, vilka identifierades som regionalt viktiga och där insatser kan få betydande effekt för flertalet aspekter och intressenter inom skogen.

Under hösten 2019 hölls tre föreläsningar baserade på huvudområdena med efterföljande dialog i form av workshop. Dessutom hölls dialogsamtal med Grenverket, en förening för skogsintresserade kvinnor. Dessa träffar hade som syfte att informera om processen kring den regionala strategin och skapa delaktighet genom dialog. Skogliga aktörer och intressenter bjöds in och fick möjlighet att diskutera och utbyta tankar. Diskussionerna utgör ett av de underlag som använts för att det nationella skogsprogrammet ska bli regionalt relevant. Träffarna var välbesökta och det fanns representanter för många olika intressen i skogen bland deltagarna.

Under våren 2020 sammanställdes en första version av den regionala skogsstrategin baserad på förarbetet som genomfördes samt uppföljande intervjuer med nyckelpersoner. Centrala aktörer inom skogliga frågor i Blekinge bjöds in till dialog kring vem som ska driva arbetet med strategin och hur. Följande organisationer har deltagit i dialogprocessen med den regionala skogsstrategin:

Biosfärområdet Blekinge	Naturturismföretagen
Arkipelag	Region Blekinge
Eriksberg Vilt & Natur AB	Ronneby kommun
Farmartjänst	Rönås skog
Friluftsfrämjandet	Skogsstyrelsen

Grenverket	Skåne-Blekinge
Johannishus Gods	Jordägareförbund
Karlshamns kommun	Svenska Jägareförbundet
Karlskrona kommun	Sydostskog
Lantbrukarnas Riksförbund	Södra skogsägarna
Länsstyrelsen Blekinge	Sölvesborgs kommun
Lövsjö Loghouse	Törnåkra Landskapsvård
Naturskyddsföreningen	Vida

Under sommar och tidig höst 2020 gick strategin ut på remiss för att färdigställas under höst/vinter samma år. En ny styrgrupp tillsattes hösten 2020, med representanter från Länsstyrelsen Blekinge, Skogsstyrelsen, Södra skogsägarna, LRF Jönköping-Sydost, Skåne-Blekinge Jordägareförbund, Naturskyddsföreningen Blekinge och Biosfärområdet Blekinge Arkipelag. Denna styrgrupp har utifrån de inkomna remissvaren utarbetat strategins slutgiltiga utformning.

Bilaga 2 Så här genomförs strategin

För strategin har skapats en organisationsstruktur vars syfte är att vara transparent, kommunikativ och långsiktig med fokus på genomförandet av strategin.

Ansvarig organisation för strategins långsiktiga arbete är Länsstyrelsen Blekinge. I skogsstrategins organisation finns en bred strategisk styrgrupp om ca 8 st medlemmar från Blekinges offentliga verksamhet, civilsamhälle och näringsliv. En sammanhållande operativ samordnare har ansvarig organisation som uppdragsgivare. Dessa tre delar interagerar alla i en löpande dialogprocess med civilsamhälle och näringsliv för att strategin ska bli framgångsrik (se Figur 1). Uppdragsgrupper kan formas ur styrgruppen utifrån behov. Representanter för forskning och utbildning engageras utifrån behov. Det är betydelsefullt att utveckla samarbeten med angränsande län kopplat till deras regionala skogsstrategier.

Kopplat till strategin ska en tydlig handlingsplan utformas.

Figur 1: Organisationsschema med komponenter och funktioner för skogsstrategin när den blivit antagen.

Referenser

Attractive Hardwoods, 2019. Turism på skogens villkor.

BI Syd, 2018. Inkvarteringsstatistik för Blekinge län - Årsrapport 2018.

Forest Stewardship Council, 2017. FSC-certifierad produktiv skogsareal, hektar per län år 2006, 2009, 2011, 2013 och 2017.

Holmström, E., 2019. Ståndortsanpassning.

Hultin, J.P., 2019. Del av underlag till arbete med regional skogsstrategi - Blekingeskogarnas struktur och innehåll.

Johansson, J., Bjärstig, T., Sandström, C., 2020. Vägar till effektiva samverkansprocesser – styrning, deltagande och dialog inom skogspolitikens ramar. (No. 3), Future Forests. SLU.

Länsstyrelsen Blekinge, 2019. Plattform för arbetet med grön infrastruktur i Blekinge län (No. 14).

Naturturismföretagen, 2018. Nationell Naturturismstrategi.

Naturvårdsverket, 2018. Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark i Blekinge län.

Naturvårdsverket och IVL Svenska Miljöinstitutet, 2019. Bara naturlig försurning. URL https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/bara-naturlig-forsurning/

Nordström, E.-M., Bjärstig, T., Zhang, J., 2020. Mångbruk – att samsas om samma skog (Policy brief), Future Forests rapportserie. Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.

Norman, J., Mattsson, L., Boman, M., 2011. Rekreationsvärden i Skånes och Blekinges skogar 4.

Petersson Forsberg, L., 2012. Friluftsliv och naturturism i kommunal fysisk planering. Blekinge Tekniska Högskola, Sektionen för planering och mediedesign, Karlskrona.

Regeringskansliet, 2018. Sveriges strategi för nationella skogsprogrammet (No. N2018/03142/SK).

SCB, 2019. Förädlingsvärde per näringsgren.

SCB, 2018. Bioekonomi - Utveckling av ny regional statistik (No. MMIR 2018:3), Miljöräkenskaper.

Skogsindustrierna, u.å. Vad är bioekonomi? [WWW Document]. skogsindustrierna.se. URL https://www.skogsindustrierna.se/bioekonomi/det-har-ar-bioekonomi/vad-ar-bioekonomi/ (access 20-03-06).

Skogskunskap, u.å. Ståndortsanpassning [WWW Document]. URL https://www.skogskunskap.se:443/ordlista/s/standortsanpassning/ (access 20-11-24).

Skogsstyrelsen, 2018. Skogsstyrelsens statistikdatabas.

Skogsstyrelsen, 2020a. Älgbetesinventering 2020 - ÄFO Blekinge Väst.

Skogsstyrelsen, 2020b. Älgbetesinventering 2020 - ÄFO Blekinge Öst.

Skogsstyrelsen, 2020c. Frihet under ansvar. URL https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/du-och-din-skog/frihet-under-ansvar/ (access 21-01-11)
SLU, 2020. SKOGSDATA 2020 - Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från -Riksskogstaxeringen. Institutionen för skoglig resurshushållning, Umeå.-
SMHI, 2015. Framtidsklimat i Blekinge län (No. 30), KLIMATOLOGI.
Södra skogsägarna, 2020. Årsredovisning och hållbarhetsredovisning 2019. Växjö.
Tillväxtverket, 2019. Fakta om svensk turism. Stockholm.
Visit Dalarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Naturturismföretagen, Sveriges Jordägareförbund, 2020. Turism på annans mark.

SE- 371 86 Karlskrona
Telefon: 010-224 00 00
E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Rapporter Länsstyrelsen Blekinge län
ISSN 1651-8527